

5-ки класска кичээл планы

Темазы: Нарын сөстөр. Нарын сөстөрниң
бижири болгаш адаары

Допчузу:

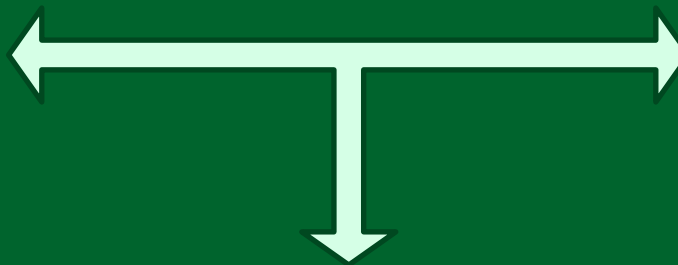
- Схема-биле ажыл
- Таблица-биле ажыл (нарын сөс. ооң тудуштур, аңгылап болгаш дефистеп бижиир нарын сөстөр дугайында билиг)
- Чурук-биле ажыл
- Кыска чогаадыг
- Ажыглаан литература

Нарын сөс

2 азы оон хөй дазылдардан тургустунган чаңгыс лексиктиг уткалыг сөстөрни нарын сөстөр дээр.

кызыл + кат = кызыл-кат,
демир + үжүк = демир-үжүк,
бо + хүн = бөгүн,
сарыг + чаг = саржаг,

Нарын сөс

Дефис чокка
бижиир
нарын сөстөр

Тудуштур
бижиир
нарын
сөстөр

Дефистеп
бижиир
нарын
сөстөр

Нарын сөстөр	Тодарадыы	Адаары	Чижээ
Дефис чокка бижиир нарын сөстөр	Кезектерин тудуш эвес адаар, бирээзи бирээзиниң утказын тодарадып чоруур нарын сөстөрни дефис чокка бижиир.	Дефис чокка бижиир нарын сөстөрни адырык адаар.	Аян чорук, уран чүүл, чечен чогаал, ак сагыш, ак орук, аас чогаал, автобус докаар чер, тыва кижиги
Тудуштур бижиир нарын сөстөр	Кезектеринде кандыг-бир үн өскерлишишкининиң түңнелинде азы үн кызырлыышкынының соонда өскерилген нарын сөстөрни тудуштур бижиир.	Тудуштур бижиир нарын сөстөрни тудуштур адаар.	Бертен (бо+эртен), ёозажок (ёзу+чок), Алдынай (Алдын+ай), аажок (аай+чок), чеден (чеди+он), сезен (сес+он)
Дефистеп бижиир нарын сөстөр	2 азы оон хөй дазылдан тургустунган чаңгыс лексиктиг утка илередир болгаш	Дефистеп бижиир нарын сөстөрни тудуштур адаар.	алдын-доос, Чыраа-Бора, кызыл-кат, инек-караа, демир-орук.

Чурук-биле ажыл.

Онаалгазы. Чурукту көргөш нарын
сөстөрни ушта бижиир.

Ушта бижээн нарын сөстөрни ажыглап
тургаш кыска хемчээлдиг «Кырган-авам»
деп чогаадыг бижиир.

Даяныр сөстөр:

аъш-чем, аяк-сава, орун-дөжек, от салыр
чер, аяк-сава сугар чер, ак чем, от-көс,
паш-сава.

Онаалгазы. Бердинген сөстөргө чогуур черинге дефис демдекти салып, шын бижилгезиниң аайы-биле бөлүктээр, таблицаны самбырага долдуруп.

Акы дунма, ажы төл, кызыл кат, беш адыр (сылдыс), Чеди-Хаан (сылдыс), кара сагыш, ак орук, уран чүүл, чечен чогаал, бо эртен, баш таартыр чер, демир орук, даң эрте, мерген угаан, аян чорук, сарыг чаг, Дус Хөл, Чеди Тей, аң мең, ак көк.

**Дефистеп
бижиир нарын
сөстөр**

**Дефис чокка
бижиир нарын
сөстөр**

**Тудуштур
бижиир нарын
сөстөр**

Ажыглаан литература:

1. Биче-оол М. Д., Бичелдей К. А. Тыва дыл. 5-ки клазының өөредилге ному. Кызыл - 1990

*КИЧЭЭНГЕЙЛИГ
КӨРГЕНИЦЕР ДЭЭШ
ЧЕТТИРДИМ!*